

RIJKSUNIVERSITEIT GENT

Seminarie voor Vlaamse Dialektologie

Blandijnberg, 2 9000 GENT

Tel : (091) 23.38.21.

toestelnummer 4104

Vragenlijst 13

Februari 1977

VAKWERKBOUW OP DE
BOERDERIJ

Dialekt van : (stad, dorp, gehucht, wijk)

..... (gemeente) (provincie)

GESPROKEN DOOR :

OPGETEKENDE DOOR :

Naam : Naam :

Geboortejaar : Geboortejaar :

Beroep : Beroep :

Geboorteplaats : Geboorteplaats :

Geboorteplaats moeder : Volledig adres :

Geboorteplaats vader :

Het is niet de bedoeling om met deze vragenlijst alles te weten te komen over de vakwerkbouw in het verleden, maar wel om na te gaan wat van de vakwerkbouw en van gebouwen in vakwerk een door de boer nog gekende of gebruikte specifieke benaming heeft. Er is evenmin gevraagd naar zaken of handelingen die meer in de algemene terminologie van het bouwvak thuishoren.

Wilt u opnieuw zo getrouw mogelijk de dialektische uitspraak weergeven ?

Algemeen

1. Hoe heet het hele houten bouwgeraamte van een in vakwerk opgetrokken huis, stal, schuur of hok ?

2. Hoe noemt men de eenheid van verbonden balken die liggend op de grond in elkaar worden gezet ?

3. Hoe heet het oprichten van de verbonden balken ?

4. Hoe heet het stenen muurtje waarop het balkenstel wordt geplaatst ?

5. Hoe heet de balk die op dat muurtje ligt en waarin de opgaande stijlen verwerkt zijn ?

Gebinten, grof bouwgeraamte

Voor schuren en stallen onderscheiden we hier vier hoofdtypen, waarvan allerlei varianten voorkomen. Voor de typering en beschrijving ervan steunen we op : C. V. TREFOIS, Ontwikkelingsgeschiedenis van onze landelijke architectuur, Antwerpen, 1950.

a) Het gebint met dakzuil (zeer oud en zo goed als verdwenen in Vlaanderen). In het midden van het gebint staat een balk of houten zuil die van op de grond tot aan de nok- of vorstbalk gaat om deze laatste te ondersteunen (fig. 1).

6. Hoe heet zo'n balk in een eindgevel ?

7. Hoe heet zo'n balk in het midden van het gebouw ?

b) Het krukgebint komt alleen nog voor in een aantal gebouwen in de Westvlaamse polderstreek (volgens TREFOIS : Westkapelle, Ramskapelle, Snaaskerke, Alveringem en Zoutenaai).

Het krukgebint bestaat uit twee van op de grond tegenover elkaar opgestelde en in spitsboogvorm toelopende hoofdstijlen die gekoppeld zijn in de nok of ietwat lager met een dwarsbalk verbonden zijn (fig. 2).

8. Kent u een benaming voor dit gebint ?

9. Hoe heet een van de stijlen van zo'n gebint ?

c) Het ankerbalkgebint

In de oudste techniek staan de dragende stijlen niet in ^{de} buitenwand, doch binnen in het gebouw. Deze techniek is vooral nog in schuren, soms ook in stallen te zien, allicht nauwelijks nog in woonhuizen (fig. 3)

10. Hoe heten elk van de twee schragende opstaande stijlen ? (fig. 3, a)

11. Hoe heet de zware horizontale balk die die twee stijlen verbindt ? (moerbalk, scheerbalk) (fig. 3, b)

12. Hoe heten de balken die daar recht of schuin op staan ? (fig. 3, c)

13. Hoe heet de hoogste horizontale verbindingbalk van het gebint ? (hanebalk) (fig. 3, d)

14. Hoe heet de verticale balk die daar eventueel op staat om de nokbalk te steunen ? (priemstijl, makelaar) (fig. 3, e)

15. Kent u een verzamelnaam voor heel het balkenwerk dat boven de moerbalk staat, dus voor c, d, en e (eventueel met b) samen ?

In de jongere, meest voorkomende vakwerktechniek staan de bijzonderste dragende balken of stijlen in de zijmuur (fig. 4) :

16. Hoe heten de opgaande steunbalken ? (fig. 4, a)

17. Hoe heet de horizontale dwarsbalk ter hoogte van de daklijn ? (fig. 4, b)

18. Hoe heten de steunbalken of stijlen die deze balk ondersteunen ? (fig. 4, c)

19. Hoe heten de schuine balken die op de dwarsbalk staan ? (fig. 4, d)

20. Hoe heet de dwarsbalk die deze schuine balken verbindt ? (fig. 4, e)

21. Hoe heet de vertikale balk die daar eventueel nog bovenop staat om de nokbalk te schragen ? (fig. 4, f)

22. Hoe heet een van de verschillende balkjes die de hoeken, door zwaardere balken gevormd, verbinden en verstevigen ? (schoor, schoorbalk) (fig. 3 en 4, g)

23. Misschien kent u voor al die verschillende gebintbalken geen afzonderlijke naam. Kent u dan wel een verzamelwoord voor heel het balkenwerk dat het dak ondersteunt ? (gebint, gebont, scheerwerk)

Dak

In de lengterichting van het dak lopen de nokbalk en de balken die de gebinten met elkaar verbinden. Daarop zijn de kepers of daksparren bevestigd, waarop dan weer de deklatten (voor stro) of panlatten zijn bevestigd.

24. Hoe heet de balk die in de lengte van het gebouw onder de nok of vorst van het dak loopt ?

25. Hoe heet de balk die ongeveer in het midden van het dakschild de gebinten in de lengterichting van het gebouw verbindt ? (fliering, vliering, spanning)

26. Hoe heten de balkjes of sparren waarop de deklatten of panlatten genageld zijn ? (spanningen, kepers)

27. Kent u een kap of dak zonder kapgebinten, waar dus de verbonden daksparren alleen het dak dragen ? Hoe heet zo'n dak of kap ?

Dakvormen

Welke van de hierbij afgebeelde dakvormen komen bij u voor en wat is de dialektische benaming voor zo'n dak ? (zie fig. 5) :

	komt wel,	niet,	soms voor (*)	<u>benaming</u>
28. a)	wel	niet	soms	
29. b)	wel	niet	soms	
30. c)	wel	niet	soms	
31. d)	wel	niet	soms	
32. e)	wel	niet	soms	

(*) schrappen wat niet past

33. Hoe heet bij de types a, b en c de schuine balk op de zoom van de dakpanden (zie ook fig. 6) ?

34. Hoe heet bij de types a en b het schuine driehoekige dakpand boven de eindgevel ? (zie ook fig. 7)

35. Hoe heet het over de muur uitstekende deel van het dak ? (ozie, ozing, euzie, neuze)

36. Hoe heet een van de uit de muur uitstekende balkjes waarop die dakoversteek rust ? (fig 3 en 4, h)

37. Hoe heet de balk of plank op het uiteinde daarvan bevestigd en die de onderste rand van het dak in de lengte ondersteunt ?

Balkverbindingen

38. Hoe heet het uitstekende deel van een ankerbalk ?

39. Hoe heet de wig die daardoor geslagen wordt ?

40. Hoe heet de houten nagel of tap die dient bij het ineenvoegen van balken ?

41. Hoe heet het gat waarin die geslagen wordt ?

42. Kent u nog andere benamingen voor zaken of technieken in verband met balkverbindingen ?

Wanden

43. Hoe heet de aarden of lemen wand van een vakwerkgebouw ?

44. Hoe heten de verticale balken waar-tussen leem gestreken is of waar-tussen gemetseld is ? (stijl, post)

In de lemen wanden werd de leem of klei op een vlechtwerk gestreken. In de Westhoek, waar de panelen vrij smal zijn, zag dat vlechtwerk eruit als volgt : tussen de stijlen of posten werden horizontale stokken gestoken, daar werden dan vertikaal dunne latten of twijgen door gevlochten (fig. 8).

45. Hoe heten de horizontale stokken (sport, sprinkel) ?

46. Hoe heten de verticale latten of twijgen ?

Elders in Vlaanderen waar de panelen meestal breder zijn, werden vertikaal stokken geplaatst tussen de stijlen en daartussen horizontaal latten of twijgen gevlochten (fig. 9).

47. Hoe heten bij deze techniek de verticale stokken ?

48. En hoe heten de horizontale latten of twijgen ?

49. Hoe heet het vlechten van de latten voor een lemen wand ?

50. Hoe heet het vlechtwerk van een lemen wand ?

De leem of klei werd om het barsten tegen te gaan vermengd met gehakt stro, vlaslemen, kaf, gras of koehaar.

51. Kent u een naam voor de zo geprepareerde leem ?

52. Hoe heet het aanbrengen van de leem tussen de twijgen ?

Achteraf werd de wand van buiten nog bestreken met kalkmortel.

53. Hoe heet deze bewerking ?

De wanden van schuren en stallen werden ook vaak met houten planken beslagen.

54. Hoe heten die planken ?

55. Hoe heet een wand van planken ?

56. Hoe heet de bewerking : met planken beslaan ?

57. Kent u een benaming voor een stuk hout dat dient ter reparatie of versteviging van een of ander onderdeel van een vakwerkgebouw ? (pisssoote)

Fig. 5

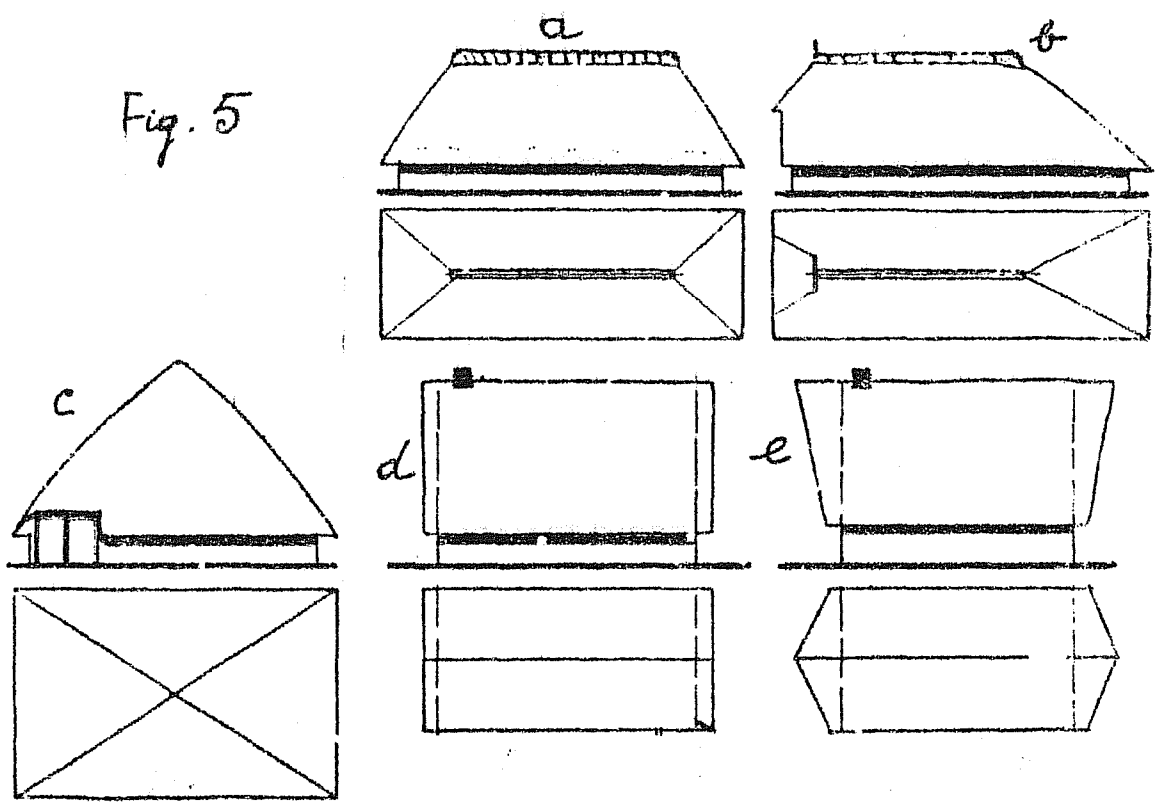

Fig. 6

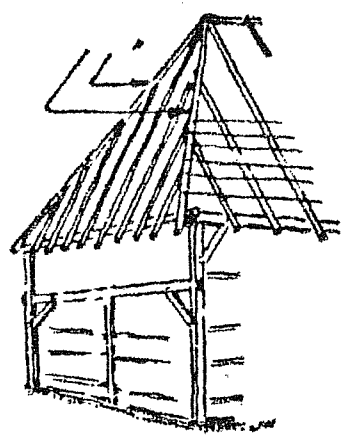

Fig. 7

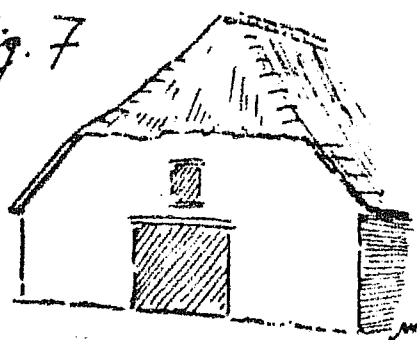

Fig. 9

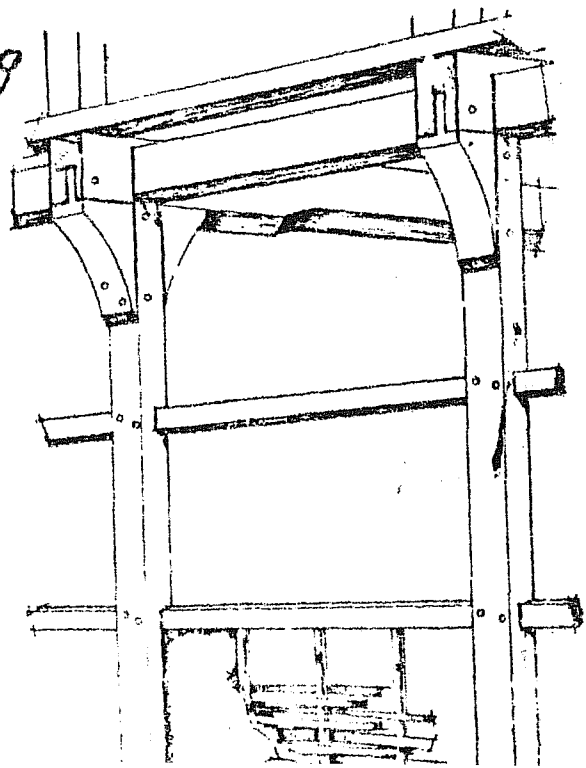

Fig. 8

